

Persdossier:

Werken in de schoonmaak maakt je ziek

Een studie van Geneeskunde voor het Volk, gefocust op aandoeningen van het bewegingsapparaat

April 2023

Samenvatting

93% van de patiënten die werkzaam zijn in de schoonmaak- en dienstenchequesector heeft in de afgelopen 12 maanden gewrichtspijn gehad en 82% in de afgelopen 7 dagen. Dat blijkt althans uit de enquête over spier- en skeletaandoeningen die werd uitgevoerd bij 413 patiënten¹ van de 11 groepspraktijken van Geneeskunde voor het Volk. De lichaamsdelen waar het vaakst pijn werd gemeld waren de onderrug, de schouders en de pols. Dan komen de ellebogen en onderarmen. Deze cijfers worden bevestigd door andere recente publicaties^{2,3}.

De vraag is dan: wat is het verband tussen de pijn en bepaalde aspecten van het schoonmaakwerk? De resultaten zijn ondubbelzinnig: pijn wordt zeer vaak (85%) als werkgerelateerd beschouwd. 82% van de ondervraagde werknemers denkt dat de pijn rechtstreeks verband houdt met het uitvoeren van repetitieve bewegingen. Voor 56% komt de pijn in verschillende delen van het lichaam door het dragen, tillen of verplaatsen van zware lasten.

Uit onze studie blijkt dat je zowel in de schoonmaaksector als in de dienstenchequesector het risico loopt om spier- en skeletaandoeningen te ontwikkelen. Dit betekent dat er specifieke maatregelen moeten worden genomen, zowel op het gebied van preventie als op het gebied van erkenning van beroepsziekten (zoals automatische erkenning van bepaalde spier- en skeletaandoeningen).

Waarom deden we dit onderzoek?

Volgens het IDEA-rapport² waren er in 2016 zo'n 140.000 werknemers actief in de sector van de dienstencheques. In de schoonmaaksector zijn dit er zo'n 51.000⁴. We hebben het dus over twee zeer grote sectoren. Deze realiteit wordt ook weerspiegeld in onze huisartsenpraktijken. Veel werknemers komen naar de consultatie met problemen zoals rotator cuff tendinopathie, rugpijn, carpaletunnelsyndroom enz. Het doel van dit onderzoek was meer te weten te komen over de omvang van dit verschijnsel door een studie uit te voeren in onze 11 groepspraktijken. We wilden ook het mogelijke causale verband tussen beroepspraktijk en aandoeningen aan het bewegingsapparaat in deze twee sectoren onderzoeken.

Deze studie past ook in het streven om de gezondheidsproblemen onder de aandacht te brengen van een hele sector die een specifiek vrouwelijk personeelsbestand heeft, met deeltijdse contracten (al dan niet om medische redenen)². Zelfs al werd dit niet specifiek geanalyseerd in ons onderzoek, toch geloven wij dat de flexibiliteit die wordt gevraagd in de

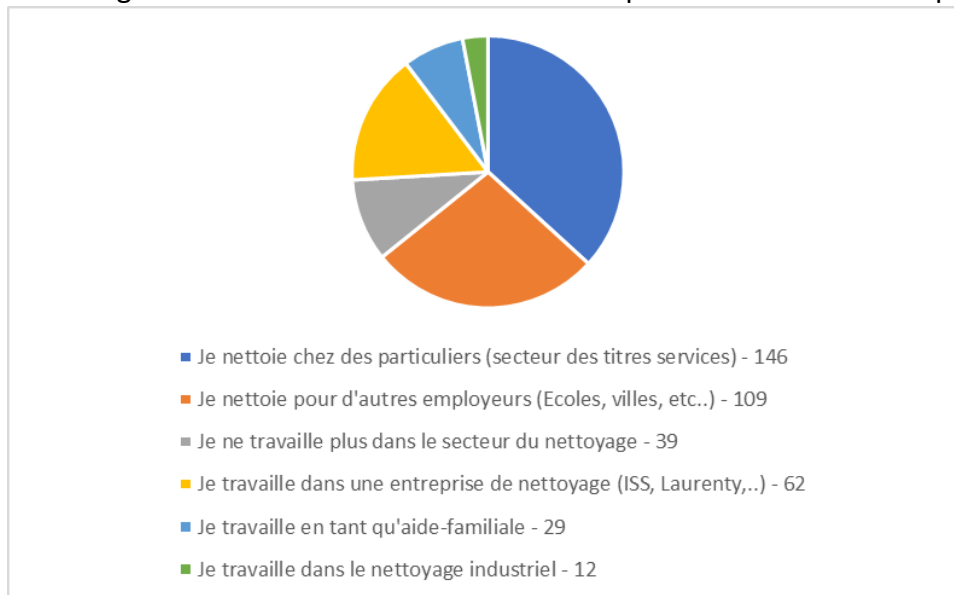
sector en de lage lonen⁵ ook een aanzienlijke invloed hebben op de gezondheid van de werknemers en dus een verzwarende factor zijn voor aandoeningen aan het bewegingsapparaat.

413 ondervraagde patiënten

De 11 groepspraktijken van Geneeskunde voor het Volk stuurden van begin maart tot eind april 2023 1074 bevestigingen naar patiënten die in de dienstencheque- en schoonmaaksector werken, onder zo'n 25.000 patiënten. Deze enquêtes werden per e-mail verstuurd, of per post als er geen e-mailadres bekend was. De selectie werd gemaakt op basis van het beroep dat in het medisch dossier van de patiënt stond. De volgende jobs zijn in de selectie opgenomen: conventionele schoonmaak, industriële schoonmaak, schoonmaak in de dienstenchequesector, thuiszorg en andere soorten schoonmaakwerk.

De studiedienst analyseerde 413 formulieren. Deelname aan het onderzoek was vrijwillig, anoniem en zonder vergoeding. De respondenten vertegenwoordigen ongeveer **38%** van de GVHV-patiënten uit deze sector.

Verdeling van de schoonmaakberoepen in onze patiëntensteekproef:

De gemiddelde leeftijd van onze steekproef is 46 jaar. De gemiddelde anciënniteit in de sector bedraagt 11 jaar. En de gemiddelde werktijd bedraagt 28 uur per week.

Spier- en skeletaandoeningen zijn werkgerelateerd

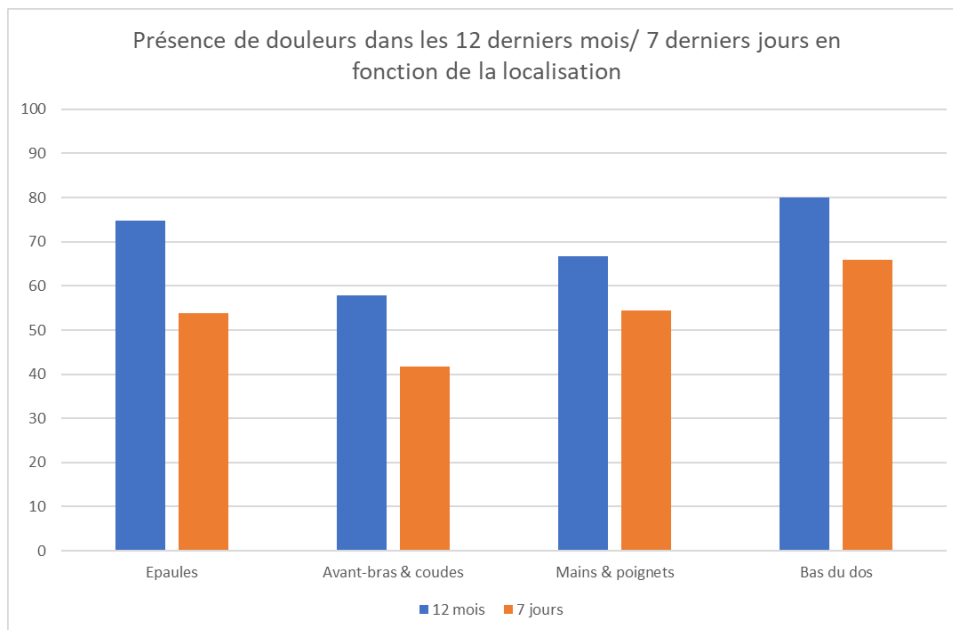
De bevestiging bestaat uit drie delen (de kenmerken van de werknemer, of hij/zij al dan niet pijn heeft en hoe lang, en het verband met bepaalde werkkenmerken). De Noordse vragenlijst, die in de academische wereld is erkend, werd gebruikt als het belangrijkste instrument⁶

Om de rol van het werk te begrijpen hebben wij de respondenten eerst gevraagd naar het verband dat zij ervaren tussen hun pijn en hun werk. Indien de respondenten meenden dat hun pijn werkgerelateerd was, kregen zij meerdere keuzes⁷

8/10 werknemers hadden de afgelopen 7 dagen pijn en 9/10 in de afgelopen 12 maanden.:

Volgens onze studie had **82%** van de respondenten ten minste één soort pijn in een van de lichaamsdelen in de afgelopen 7 dagen en **93%** in de afgelopen 12 maanden. De meest gemelde pijngebieden zijn **de onderrug, de schouders en de pols. Dan komen de ellebogen en onderarmen.**

Gemiddeld hebben werknemers op 2,8 verschillende locaties (van 4 voorgestelde gebieden) pijn ervaren in de afgelopen 12 maanden. Gemiddeld hebben werknemers op 1,7 verschillende locaties (van de 4 voorgestelde gebieden) pijn ervaren in de afgelopen 7 dagen.

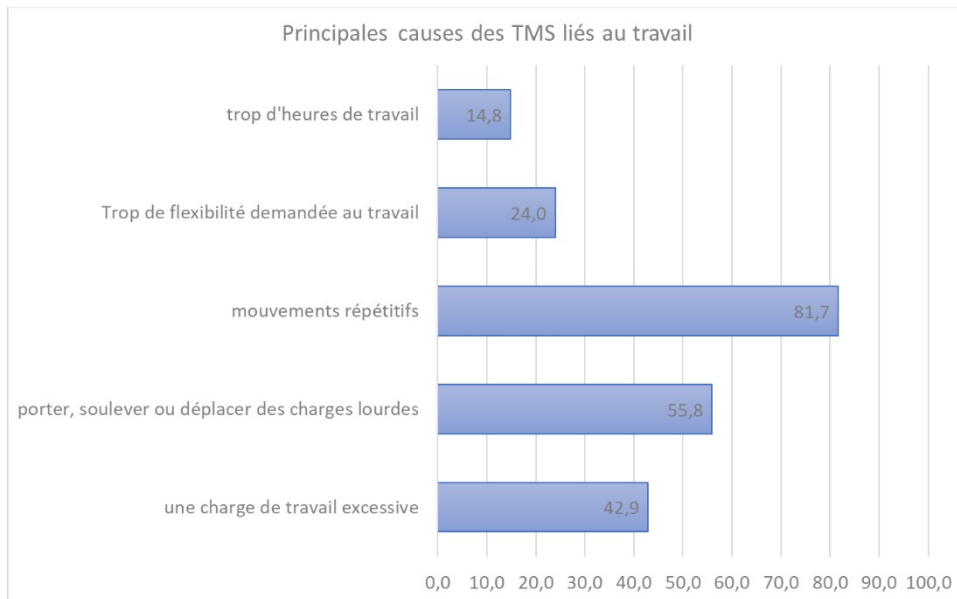

De resultaten van de enquête zijn in overeenstemming met het IDEA-rapport van 2017² over de dienstensector. Volgens het rapport heeft 68% van de ondervraagde huishoudhulpen wekelijks last van rugpijn. Uit onze enquête blijkt dat 79% van de werknemers in de afgelopen 12 maanden ten minste één keer rugpijn heeft gehad. Wat de schoonmaaksector betreft, stellen wij vast dat de cijfers die wij verzamelden overeenkomen met die van de CDAST-studie³, behalve voor het schoudergebied, waar onze cijfers hoger liggen. Voor de onderrug bijvoorbeeld zei 73% van de werknemers in de CDAST-studie (907 ondervraagde werknemers) dat zij in de afgelopen 12 maanden pijn hadden gehad, tegenover 79% in de studie van Geneeskunde voor het Volk.

Repetitieve bewegingen veroorzaken pijn (8 van de 10 werknemers)

De pijn wordt zeer vaak (85%) als werkgerelateerd beschouwd.

Toen werknemers werd gevraagd welk aspect van hun werk de meeste spier- en skeletaandoeningen veroorzaakt, was het eerste antwoord "repetitieve bewegingen" met 81,7%; vervolgens "dragen, tillen of verplaatsen van zware lasten" met 55,8% en op de derde plaats "grote werkdruk" met 42,9%.

Andere indicatoren van gezondheidsgevolgen:

In onze steekproef zei 18% van de respondenten dat zij een beroepsziekteclaim hadden ingediend. In onze steekproef heeft 13% van de respondenten een arbeidsongeval gehad.

En tot slot geeft 19% aan deeltijds te werken om medische redenen.

Analyse per sector en leeftijd:

Wij hebben analyses uitgevoerd om na te gaan of er een verschil per sector was voor onze andere variabelen. Hoewel er in de dienstenchequesector iets hogere pijnniveaus lijken te zijn, zijn deze verschillen niet significant.

Evenmin kon een duidelijk effect van leeftijd worden vastgesteld; de belangrijkste conclusie van deze analyse lijkt te zijn dat de pijn al snel verschijnt bij werknemers in de sector en al aanwezig is bij jongere werknemers.

Wanneer komt er een preventieve aanpak?

8 van de 10 werknemers hebben de afgelopen 7 dagen pijn geleden en 9 van de 10 werknemers in de afgelopen 12 maanden. Het verband met de arbeidsomstandigheden is duidelijk: 8 van de 10 werknemers zeggen dat hun pijn rechtstreeks verband houdt met repetitieve bewegingen in hun werk, met het dragen van zware lasten (5 van de 10) en met buitensporige werkdruk (4 van de 10). Bovendien lijkt de pijn zich voor te doen ongeacht de leeftijd van de werknemers.

Uit onze studie blijkt dat je zowel in de schoonmaaksector als in de dienstenchequesector het risico loopt om spier- en skeletaandoeningen te ontwikkelen. Ondanks andere studies hierover (IDEA-rapport van 2017²) is er niets tot stand gebracht op het gebied van preventie. Het is dan ook niet verwonderlijk dat uit het laatste rapport van Toezicht op het Welzijn op het Werk⁸ blijkt dat 159 van de 175 geïnspecteerde bedrijven niet in orde zijn, met name wat betreft de risicoanalyse van het tillen en de organisatie van het gezondheidstoezicht.

Deze cijfers zouden FEDRIS ook moeten aanmoedigen om bepaalde spier- en skeletaandoeningen in de schoonmaak- en dienstenchequesector automatisch te erkennen als beroepsziekte. Dit zou een stimulans zijn om de werkgevers te responsabiliseren om de welzijnswet na te leven en preventieve maatregelen (zoals medisch toezicht) in te voeren.

VOETNOTEN

¹ De groepspraktijken van Geneeskunde voor het Volk worden gefinancierd door een forfaitair systeem. Patiënten zijn geregistreerd in de groepspraktijk en hoeven niets te betalen voor hun zorg. De groepspraktijken worden door het ziekenfonds betaald op basis van het aantal ingeschreven patiënten.

² Sectoraal Vormingsfonds Dienstencheque Werkbaar en wendbaar werk in de dienstenchequesector: Studie rond het welzijn van dienstenchequewerknemers. 2018

³ RECHERCHE-ACTION en Pays de Charleroi. Evaluation des troubles musculosquelettiques auprès des travailleurs des entreprises. 2010.

⁴ [Voorstelling | Schoonmaak | Algemene Centrale - ABVV \(accg.be\)](#)

De effecten van tewerkstellingssubsidies in de sector van de dienstencheques". Seminarie van ons expertisecentrum over arbeidsongeschiktheid. Dulbea (ULB). Brussel. 2020

⁵ [Drie van de vier huishoudhulpen hebben financiële problemen, volgens een ACV-studie - BX1](#)

⁶ De vragenlijst bestond uit drie delen; het eerste deel over de gegevens van de werknemer (leeftijd, duur van het dienstverband in de sector, werktijden enz.). Het tweede deel ging over of ze pijn hadden aan het bewegingsapparaat. Het laatste deel ging over het verband tussen de pijn en het werk, maar ook over de verschillende stappen die de werknemer al had ondernomen met betrekking tot deze pijn (de aanvraag voor beroepsziekte of het halftijds ziekteverlof).

Voor de analyse van pijn bij spier- en skeletaandoeningen hebben wij ons gericht op de aanwezigheid van pijn in de afgelopen 12 maanden of 7 dagen, zoals in de Noordse vragenlijst, voor 4 voor de sector relevante pijnlocaties, namelijk Schouders, ellebogen/onderarmen, handen/polsen en onderrug.

⁷ De voorstellen

- buitensporige werkdruk (te veel werk in te weinig tijd)
- dragen, tillen of verplaatsen van zware lasten
- het uitvoeren van repetitieve bewegingen (het steeds herhalen van dezelfde bewegingen)
- te veel flexibiliteit vereist op het werk
- lange werktijden

https://werk.belgie.be/sites/default/files/content/news/TWW_Eindverslag_campagne_2022_dienst_encheguesector.pdf
